

Rozprawa předsydstwa SŠT 2019

Hłowne čezišća našeje džěławosće w zašlych měsacach lěta 2019 běchu:

- **Koncepcije** kóždoho našeho kubłanišća so konkretizowachu. Pod nawodom eksternych fachowcow wotměwachu so specifiske dalekubłanja kubłarkow a kubłarjow. Srjedź lěta 2020 chcemy jednotliwe koncepcije schwalić.
- **Olympiada serbsčiny** přewjedže so z rekordnym wobdžělenjom. Cyłkownje je so 97 šulerjow 6. lětnikow z Hornjeje a Delnjeje Łužicy wobdžěliło. Něhdže třecina džěci bě maćernorěčna, tamni wuknu serbsčinu po koncepciji 2plus w rěčnych skupinach 2 a 3. Delnja Łužica je ličbu zajimcow přirunujo z lětom 2018 wot 19 na 38 podwojiła. Přeni raz je wučer Jan Hrjehor jako koordinator wobsah, přewjedženje a wuhódnoćenje olympiady wuspěšnje nawjedował.
- **Rěčne prózdninske lěhwo** je so jara wuspěšnje a tohorunja z rekordym wobdžělenjom we Wodowych Hendrichecach přewjedło. 70 džěci je so přeni raz pod nawodom Julije Młynkec a z podpěru šesćoch dalšich přichodnych wučerjow přewjedło.
- **Kubłanskej wuprawje wuměnkarijow** běštej znowa jara požadanej. 44 wobdžělnikow pućowaše spočatk meje “Na slědach słowjanskich stawiznow we Wendlandže”. Žurnalist a kurator Serbskeho muzeja w Choćebuzu Werner Měškank je zestajał program a bě zdobom přewodnik wuprawy. Hłowny zamołwity jězby bě klankar Měrćin Krawc. Wón je pjeć lět dołho wšitke wuprawy jara derje přihotował a

nawjedował, ze starobnych přičin pak tutón nadawk lětsa wotedał. Tuchwilu pytamy za naslědnikom abo naslědnicu. Dnjowa jězba wjedžeše 33 wobdžělnikow kónc awgusta do Choćebuza a wokoliny. Naš přewodnik bě wučer na wuměnkcu Erwin Hanuš.

Situacija w pěstowarnjach

- **Swójbny swjedžen** přewjedžemy kóždy lěto. Lětsa bě so wón wosebje derje poradził. Wšitko bě na srjedzowěk wusměrjene. Přistajeni zarjada su wot jědze přez zabawy hač k srjedzowěkowskej drasće wšitko wuběrnje spřihotowali a organizowali. Starši ze swojimi džěćimi móžachu na starym kamjenju nože wótríc, z kłokom a prokom třeleć, lětanje rubježnych ptakow wobkedžować abo so z prawym ryčerjom stać. Wopytowarjow je tež putało klankodźiwadło, pjelšćenje, bajkowy stan, jěchanje na ponyjach, praženje chléba při wohenju, pastyr ze swojimaj psomaj, kładženje mandalow z přirodnych materialijow, stare hry, paslenje mječow, krónow a měškow a wjele wjac. 250 džěćom a starším je so jara lubiło.
- **Džěćacy swjedžen** přewjedžemy kóždy třeće lěto za štyri- do šěsćlětnje džěći z pěstowarnjow w Ralbicach, Wotrowje, Chróscicach, Malešecach, Němcach, Choćebuzu a w Žyłowje. W srjedžišću steješe tež lětsa za 175 džěći sport a zabawa. Wšitke zaběry přewjedzu so w serbskej rěči wot pućowanja přez lěs, sportowe hry hač ke klankodźiwadłu, kotrež předstaji so přeni raz w hornjo- a delnjoserbšćinje. Tute zaběry na čerstwym powětrje přisporjeja džěćom lubosć k přirodze, zhromadnosć, přecelski poměr mjez sobu a rjane dožiwjenja w serbskej rěči.

- **Krajne Myto Miny Mitkojc** za angažowanosc na polu serbskeje řeče přepoda ministerka za wědomosc, slědženje a kulturu dr. Martina Münch w Bórkowach kónc nowembra zašeho lěta k přenjemu razej Witaj-pěstowarni Mato Rizo. Wjeselo bě wulke mjez staršimi, kubłarkami a wosebje džěćimi. Ministerka dr. Martina Münch měješe swjatočnu narěč a dr. Viktor Zakar, nawoda delnjoserbskeje wotnožki RCW, přednjese lawdaciju na tutym wysokim počesćenju.
- **Myto Domowiny za dorost** dósta nazymu předšulska skupina našeje Witaj-pěstowarnje “K wódnemu mužej” w Malešecach. Tajke počesćenja njezwjesela jenož Serbske šulske towarstwo z.t. jako nošerja, ale tež džěći, kubłarki a kubłarjow a wosebje tež staršich, kiž sej přeja, zo swoje džěći serbšćinu nawuknu. Džakujemy so wšěm, kiž su našej pěstowarni namjetowali a džělawosc tak wysoko hódnoćili. To je nam pohon za dalše dobre zhromadne džěło.
- **Swójbne kubłanje** je nam wažne. Smy zwěsćili, zo je zajim staršich skerje w nazymskich a zymskich měsacach wulki, so na tajkich kubłanjach wobdželić. Kurs “Starke Eltern – Starke Kinder” je so w kooperaciji ze srjedzišćom za swójbne kubłanje w Biskopicach za Chróšćan staršich w januarje přewjedł a we Wotrowje wotmě so tři króc yoga. Dalše poskitki slěduja w oktobrje.
- **“Hodžinka pjerachow”** přewjedže so wot januara 2019 w rumnosćach Chróšćan horta.

- **Fachowe poradźowanje přistajenych** je njeaparujomne. Intensiwnje poradźowanja přewjedowachu so w Ralbicach a Chróšćicach. Na posedženjach wjednicow našich pěstowarnjow zhromadnje z knjeni Młynkowej ma knjeni Čornakowa stajnje tež pedagogiski fachowy přinošk.

Wudźělať je so we wuskim wothłosowanju mjez předsydstwom SŠT a wjednicami pěstowarnjow wodźacy wobraz našeho towarstwa z.t., kotryž je w hornjoserbskej a delnjoserbskej kaž tež w němskej rěči na našej internetnej stronje přistupny: www.sorbischer-schulverein.de.

W Delnjej Łužicy smy k 01. nowembrej 2019 přistajili fachowu poradźowarku, knjeni Milu Zachariasowu, kotraž njebudže jenož naše pěstowarnje, ale tež wšě dalše pěstowarnje a horty, kotřež serbšćinu posrědkuja, poradźowac.

- **Dalekubłanja**

Naši přistajeni přewjeduja w swojich zarjadnišćach lětnje tři dalekubłanja z wjednicu fachoweho wobłuka za pěstowarnje knjeni Seyfarthowej. Wjednicy zetkawaja so z fachowym poradźowarjom knjezom Anders-Krummnackerom, štyri króc wob lěto. Dr. Jana Šoćina přewjeduje dalekubłanje w serbšćinje a k imerziji w kóždej hornjoserbskej pěstowarni 1,5 hodzin wob lěto. W Delnjej Łužicy wobdžěla so naše kubłarki mjez druhim tež na dalekubłanjach RCW.

- **Wuwice žlobikow, pěstowarnjow a hortow**

Kapacita w našich pěstowarnjach njedosaha. Cyłkowna ličba dźěći je wot lěta 2009 wot 492 na 585 w lěće 2019 rozrostła. Tohodla zahaji na přikład wot oktobra dalša dnjowa mać w Chróšćicach swoju dźěławosć. W Ralbicach je ličba dźěći wot 138 na 225 w běhu dźesać lět stupiła. Planaj za twar noweje a přetwar stareje pěstowarnje

pokročujetej po planje. Kaž je ministerski prezident slubił, wón tutón twar z wosebitej kedźbnosću přewodźuje. Hakle spočatk septembra je so wón wosobinsce wo aktualnym stawje informował. We Wotrowje smy dyrbjeli hortowe džěci do nošerstwa CSB wotedać. Nětko mamy městno za 5 žłobikowych džěci a 12 pěstowarskich džěci wjac.

➤ **Projekty w pěstowarnjach a hortach**

Džěci zaběraja so pod nawodom knjenje Süßoweje a knjenje Jaworkoweje ze wšelakimi projektami. W zašłym léce běchu to: Pumpot, Sony seršćowcow, Błudnička, Wódny muž a Zmij abo wopyt serbskeho šulskeho muzeja w Stróži. Projekt Hober Sprjewnik je so w předpolu wulěta z Ralbičanskimi a Chróscanskimi hortowymi džěćimi k žórłam Sprjewje přewjedł.

Web-strona „www.dyrdomdej.de“ so za Delnjoserbow přihotuje. Rěčny test za předšulske džěci je so we wšěch hornjoserbskich pěstowarnjach přewjedł. Nětko přihotujemy wuhódnoćenje lisćinow. Prawidłownje wuchadza štyri króc wob lěto hornjoserbsce a němsce a dwójce delnjoserbsce a němsce Staršiski list.

Situacija na šulach

Šulerske ličby

Podamy tu přehlad tučasnych serbskich a serbšćinu wuknjacych šulerjow w Sakskej a Braniborskej. Z tabulki 1 wuwidźimy, zo ličba šulerjow w Hornjej Łužicy zlochka stupa. Wuchadžejo ze stupaceje ličby džeći w našich pěstowarnjach wočakujemy tute zwjeselace wuwice tež dale w našich šulach.

	1994/95	2009/10	2016/17	2017/18	2018/19
Sakska/ Sachsen	3.683	2.232	2.628	2.658	2.740
Braniborska/ Brandenburg	1.051	1.813	1.625	1.819	1.805
cyłkownje	4.734	4.045	4.253	4.477	4.545

Tabulka 1 © Ludmila Budarjowa, žórła: SBAB/LaSuB 2019, MBSJ a šulski zarjad w Choćebuzu

Rěčne skupiny

Po podaćach LaSuB předstajimy w tabulce 2 rozdźelenje wšěch wobdźělnikow na serbšćinje w Sakskej do rěčnych skupinow po koncepciji 2plus.

Rěčna skupina 1 z 795 šulerjemi wučini 29 % wšěch serbšćinarjow, to rěka zo wuknje jedna třecína po maćernorěčnym wučbnym planje. Jeli chcemy ličbu aktiwnje serbsce rěčacych šulerjow powyšić, trjebamy dalše rěčne rupy. Šula sama njemóže tutón narok spjelnić.

<u>Rěčna skupina 1</u>	<u>795</u>
<u>Rěčna skupina 2</u>	<u>639</u>
<u>Rěčna skupina 3</u>	<u>703</u>
<u>Serbšćina jako cuza rěč</u>	<u>599</u>
<u>Serbšćinarjo w cyłku w Sakskej</u>	<u>2736</u>

Tabulka 2 © Ludmila Budarjowa, žórła: SBAB/LaSuB 2019

Hladajo na wuslědki ewaluacije serbskeje wučby na šulach w Delnjeje Łužicy smy so wospjet za nowe ministerialne postajenje a rjadowanje serbšćiny na šulach wuprajili. Bohužel přeco hišće žane wuslědki njepředleža.

Witamy nowotwar zakładneje šule z Witaj-profilom w Choćebuzu. Bohužel njebudže šula w bliskosći staršich, kiž bydla w susodstwje našeje pěstowarnje „Villa Kunterbunt“, ale wjeselimy so při wšěm, dokelž změjemy skónčnje poskitk dalewjeduceho serbskorěčneho kubłanja w šuli.

Jako reakciju na ewaluaciju je zakładna šula „Mato Kosyk“ w Brjazynje zawjedła měsačny minikurs serbšćiny, w kotrymž němskorěčni wučerjo postrowy a zdwórliwostne wobroty delnjoserbce za wšědne nałożowanje w šuli nawuknu.

Njespokojnosť nas trapi

- **Zaručenje transporta šulerjow** tam, hdžež sej to starši za swoje dźěći přeja. Zhubimy přewjele šulerjow a běrokratiske zadžěwki su přewulke. Wosebite politiske rjadowanje je tu nuznje trěbne. Njejsmy žadyn krok dale.
- **Za přichodnych studentow wučerstwa a kublarjow** su tohorunja přidatne statne rjadowanja trěbne.

Při wzaće na **studij wučerstwa** je kóžde lěto znowa wulke wužadanje. Dotal smy wo dwěmaj studentkomaj zhonili, zo buštej wotpokazanej. W jednym padže je so při wzaće zešlachćilo a w druhim nic.

Za potrebu **kubłarkow** smy 17 zajimcow přidatnje nawabili, kotřiž dźělachu w druhich powołanjach. Smy jich w našich pěstowarnjach dźělnje přistajili.

Tak wuknje tučasnje w powołanju přewodźacym wukubłanju z našich přistajenych:

- w 1. lětniku dźewjećo (wosom žonow a jedyn muž)
- w 2. lětniku štyrjo (tři žony a jedyn muž)
- w 3. lětniku štyrjo (tři žony a jedyn muž).

Lětsa njejsmy na Serbskej fachowej šuli w Budyšinje žanu dalšu móžnosć wukubłanja za tych, kiž su so po 31.03.2019 přizjewili, dóstali. Tohodla jězdža nětko tři wosoby na wukubłanje do Drježdžan na priwatnu šulu, bjez wukubłanja w serbsčinje. Tutón staw njeje politisce zastupujomny, dokelž spřećiwja so Sakskej wustawje. Tohodla smy so ertnje a pisomnje na sakskeho kultusoweho ministra knjeza Piwarza wobročili a jeho wo pomoc prosyli. W Braniborskej mamy tuchwilu w přenim wukubłanskim léče dvě wosobje, kotrejž stej přistajenej w našimaj delnjoserbskimaj Witaj-pěstowarnjomaj.

- **Stupaca potřeba serbskorěčnych učerjow je markantna.** Po našich trochowanjach trjebamy w přichodnych lětach kóždolětnje 15 učerjow. Po najnowšich podaćach LaSuB w Budyšinje, kotrež zložuja so na wuprajenjach šulskich nawodow, ani na serbskich, ani na němskich šulach, kiž wuwučuja po koncepciji 2plus, maćernorěčni učerjo njedosahaja. Zarjadowanje jednotliwcow jako “maćernorěčna/maćernorěčny” je so ze šulskimi wjednistwami dorěčało. Krute kriterije za to njeeksistuja. Po “Serbskim zakonju” je wuznaće swobodne.

W serbskich zakładnych šulach Chrósćicy, Ralbicy a Worklecy wuwučuja jenož maćernorěčni učerjo, ale na přikład w Pančicach wobknježa serbsčinu na maćernorěčnym niwowje 6 wot 9 učerjow, w Radworju 6 wot 14 a w Budyšinje 5 wot 18 učerjow. Na wyšich šulach a na serbskim gymnaziju je na přikład w Radworju wot 25 učerjow 17 maćeršćinarjow, we Worklecach wot 21 učerjow 18 maćeršćinarjow, w Budyšinje wot 20 učerjow 9 maćeršćinarjow a na serbskim gymnaziju wot 52 učerjow 36 maćeršćinarjow, kotřiž serbsčinu na maćernorěčnym niwowje wobknježa.

Wot cyłkownje 226 wučerjow, kotřiž w 2plus rjadownjach wuwučuja, wobknježi serbsćinu na maćernorěčnym niwowje 186 wučerjow.

W tutym zwisku witamy wutworjenje Serbskeje rěčneje šule, kotruž je naš člon Marko Šiman nastorčil. Tuta šula skića móžnosć wšěm zajimcam, sej serbsku rěč přiswojeć abo swoje znajomosće serbsćiny rozšěrjeć. Džěławosć šule je derje zaběžala. Tuchwilu je za zakładny kurs serbsćiny pjeć wučerkow přizjewjenych. Za kurs pokročowanych předleži tež pjeć přizjewjenjow. Konwerzaciski kurs započnje so w nowembrje. W Slepom zaběži bórže separaty kurs serbsćiny. Wšě dalše rěčne kursy běža po zwučenym wašnju dale.

Za wotchady wučerkow a wučerjow płaci znata statistika hač do lěta 2025. Po tutej wopušća přibližnje 70 wučerjow serbske kubłanišća.

Bohužel njeznajemy ličbu tuchwilnych studentow wučerstwa, dokelž na rozdžělnych uniwersitach po cyłej Němskej studuja a nictó nima dokładniši přehlad wo aktualnej situaci. Jeničce ličby studentow wučerstwa na InSTITUTE za sorabistiku w Lipsku za lětni semester 2019 smy zhonili. Dohromady je jich 20 studentow: za zakładne šule 7 studentow, za wyše šule 4 a za gymnazij 9 studentow.

Datowy škit

Wot nalěta 2018 plaći Europske zakładne rjadowanje k škitaj datow. Z tym smy tež my jako towarstwo zawjazani, sensibelnje z wosobinskimi datami, kotrež so w towarstwje wužiwaja, wobchadžeć. Kóždy člon towarstwa je w tutym zwisku dóstał pismo z informaciju, kajke daty jednotliwca mamy w datowej bance SŠT składowane. Nowi člonoj tu pismo ze zastupom do towarstwa dóstanu.

Zwjazali smy tutu informaciju hnydom z móžnosću, přizwolić wusyłanju gratulacijow w Serbskim rozhłosu k wosebitym narodniskim jubilejam. Štóž ma prašenja smě so rady na našu zamołwitu za datowy škit Moniku Delenkowu wobroćić.

Předsydstwo

Předsydstwo Serbskeho šulskeho towarstwa z.t. schadźowaše so 11 króć k turnusowym posedženjam. Jednotliwi člonoj wobdžělichu so na 23 a předsydka na 42 přidatnych terminach w najwšelakorišich naležnosćach abo we wolenych gremijach kaž w džělowym kruhu za serbske naležnosće wokrjesa Budyšin, w krajnej kubłanskej radže, we wodženskej skupinje 2plus, w kubłanskej syći w Delnjej Łužicy, w kuratoriju Myta Čišinskeho, na olympiadže serbsčiny, na rěčnym prózdniskim lěhwje, na wuradźowanju wuběrka senjorow SŠT a na mnohich dalšich. Zaměr džělawosće předsydstwa w přichodnym lěće budže wobsahowe a strukturne wusměrjenje džělawosće našich kubłanišćow a zarjada.